

E-MOBILĀ NORVĒGIJA

Kristīne Sēnele; Dainas Indriksones foto

Par spīti Latvijas skeptiķiem, kuriem elektroautomobiļi šķiet mūsu klimatam nepiemēroti, ziemeļzeme Norvēģija ir pasaules līdere e-auto skaita ziņā uz vienu iedzīvotāju un ir apņēmbas pilna tuvāko piecpadsmit gadu laikā pilnībā atbrīvoties no ierastajiem braucamajiem, kuru motoru darbina dīzeļdegviela vai benzīns.

Kāpēc naftas valstij elektroauto?

Norvēģijā aprēķināts, ka gandrīz ceturtdaļu (2013. gada dati) kaitīgo emisiju rada vieglie automobiļi. Izplūdes gāzes īpaši jūtamas gada aukstajos mēnešos. Valsts galvaspilsētā Oslo transports rada lielāko daļu (63%) gaisa piesārņojuma, tāpēc Norvēģijā ir stingra pārliecība, ka kaitīgo emisiju samazināšanai būtiskākās pārmaiņas jāveic tieši transporta jomā. Līdz 2030. gadam norvēģi plāno atbrīvoties no auto, kurus darbina fosilā degviela. Norvēģijas Vides aģentūra pat aplēsusi, ka valstī uz šo laiku varētu būt 0,9–1,6 miljoni tā dēvēto nulles emisiju auto, tostarp elektroauto. Tas izklausās ļoti ambiciozi, taču vienu no mērķiem – 50 tūkstošus elektroauto – norvēģiem izdevās sasniegt divus gadus ātrāk nekā paredzēts.

Oslo, kur kopš 2008. gada tiek ieviests desmit punktu plāns, kā samazināt CO₂ emisijas, pašlaik ir aptuveni 30 tūkstoši e-auto. To, ka e-auto tirdzniecības pieaugums var palīdzēt samazināt CO₂ emisiju daudzumu, rāda aprēķini. 2015. gada pirmajā ceturksnī emisijas no jaunpārdotajiem auto samazinājās no 138 g/km uz 95 g/km CO₂, tuvinot valsti izvirzītajam mērķim 85g/km CO₂ jeb 50% emisiju samazinājums līdz 2030. gadam. Tā kā Norvēģija saražo daudz elektrības no atjaunojamajiem energoresursiem, e-auto ir lielisks veids, kā šo elektrību tērēt. Pievērsties transporta jomas zaļināšanai rosināja arī pašmāju elektroauto ražotājs, kurš līdz 2011. gadam piedāvāja mazgabarīta pilsētas braucamos «Buddy».

Norvēģu mazgabarīta pilsētas elektroautomobilis «Buddy».

Nevis piemaksāt, bet maksāt mazāk

Lai norvēģi, lūkojot pēc jauna auto, izvēlētos elektroautomobili, Norvēģijā ieviestas dažādas atbalsta formas. Ar nodokļu atlaidēm (piemēram, netiek piemērots pievienotās vērtības nodoklis un arī 25% iegādes nodoklis) e-auto cena ir pavisam pievilcīga un spēj konkurēt ar līdzvērtīga parastā auto izmaksām. E-auto īpašniekiem nav jāmaksā nedz ceļu nodoklis, nedz par maksas ceļiem. E-auto bez maksas var novietot pašvaldības stāvvietās. Tie var izmantot sabiedriskā transporta joslas tā sauktajās pīķa stundās. Starp citu, Oslo rīta sastrēgumstundu laikā šīs joslas ir gandrīz vai aizņemtākas nekā pārējā brauktuve. Norvēģijā izmanto tikai tādas atbalsta formas, kuru pamatideja ir ar dažādām atlaidēm nodokļiem, pakalpojumu maksai u.c. padarīt e-auto iegādi lētāku. Bet nav nedz līdzfinansējuma, nedz subsīdiju programmu.

Pašvaldības uzlādes punktos e-auto var uzlādēt par velti.

Par uzlādi domā pašvaldība

Ja valsts rūpējas par to, lai e-auto varētu lēti nopirkt un lēti izmantot, tad pašvaldību pārziņā ir uzlādes infrastruktūra. Norvēģijā uz desmit e-auto jābūt vienam parastajam uzlādes punktam, bet uz 100 auto – vienai ātrajai uzlādes stacijai, jo, viņuprāt, e-auto īpašniekiem jāuzlādē savas automašīnas akumulators, kamēr tā stāv, piemēram, stāvvietā, nevis speciāli jāgaida, lai savu spēkratu uzlādētu. Pašlaik Norvēģijā ir mazliet vairāk nekā 6200 parasto publiski pieejamo uzlādes punktu un nedaudz vairāk nekā 300 ātro uzlādes staciju. Oslo, kur koncentrējusies lielākā daļa elektroauto, ir 1200 publisku un pašvaldībai piederošu uzlādes punktu.

Taču tas ir krietni par maz strauji augošajam e-auto parkam, tāpēc, piemēram, šopavasār durvis vērs pasaulē lielākā slēgtā pazemes uzlādes stāvvietā, kas ierīkota Oslo centrā zem Ākešhusas (*Akershus*) cietokšņa. Kādreizējās bumbu patvertnes vietā tagad vienlaikus varēs uzlādēt gandrīz 100 e-auto.

Pasaulē lielākā slēgtā e-auto uzlādes stāvvietā atrodas zem Ākešhusas cietokšņa.

Lai stimulētu privātās kompānijas uzstādīt e-auto uzlādes punktus, Oslo izveidota īpaša atbalsta programma, sniedzot 60% līdzfinansējumu šīs infrastruktūras izveidei. Rezultāts – 400 jaunu uzlādes punktu. Pat tik mazās pašvaldībās kā *Rakkestad* ar astoņiem tūkstošiem iedzīvotāju un 30–40 elektroauto ir trīs parastās un trīs ātrās uzlādes stacijas. Turklāt šajā pašvaldībā ir noteikums, ka, būvējot jaunu sabiedrisko ēku, jāparedz arī uzlādes iespējas e-auto.

No tehnovatoru spēlmanas par masu produktu

E-auto Norvēģijā vairs nav nekas ekskluzīvs. To nu jau gandrīz droši var dēvēt par normālu ģimenes (arī laukos dzīvojošas) pārvietošanās līdzekli. No valstī reģistrētajiem 2,5 miljoniem transporta vienību 75 tūkstoši darbojas ar elektrību. Šobrīd jau 60% elektroauto tiek lietoti ārpus Oslo. Pagājušajā gadā elektroauto tirgus daļa bija aptuveni 17%, kas, salīdzinot ar,

piemēram, 2012. gadu, kad tā bija tikai 3%, ir ļoti straujš lēciens. 2014. gadā vairāk nekā trešā daļa Rietumeiropā pārdoto elektroauto bija nopirkti tieši Norvēģijā. Dažām auto markām pat puse pārdoto modeļu ripo pa Norvēģijas ceļiem.

Latvijā vēl mācāmies

Kamēr norvēģi uzstāda e-auto pirkšanas rekordus, Latvijā tikai iepazīstamies ar elektroauto. Daži soļi pretim e-mobilākai Latvijai gan jau sperti. Parādījušās īpašās zilās numura zīmes, kas auto plūsmā ļauj vieglāk atšķirt ar elektrību darbināmās mašīnas, e-auto netiek piemērots transportlīdzekļu ekspluatācijas nodoklis, saplānots ātrās uzlādes tīkls valstī. Savukārt, lai labāk izprastu, kādas priekšrocības ir elektroauto, projekts «E-mobilitātes veicināšana Latvijā klimata pārmaiņu novēršanai» piedāvā īpašu rokasgrāmatu, kas, lai arī mērķēta uz pašvaldībām, ikvienam ļaus uzzināt, kā izvēlēties e-auto, ar kādām izmaksām rēķināties un citus aktuālus tematus par e-auto un arī e-velo. Rokasgrāmata pieejama mājaslapā «emobilitate.lv». Tur meklējama arī kodolīga informācija par abiem elektrotransporta līdzekļiem. Starp citu, pateicoties šim projektam, ar Norvēģijas veiksmes stāstu Latvijas e-mobilitātes plānotājus un ieviesējus iepazīstināja viens no šīs valsts pieredzējušākajiem e-mobilitātes ekspertiem *Jan Tore Gjølby*.

Latvijas mīti pret Norvēģijas realitāti

- E-auto ziemā nevar iedarbināt. Izrādās, Norvēģijas reģionos, kur ziemā ir pat 40 grādu sals, e-auto ir vienīgais, ko vispār var piedabūt pie braukšanas.
- Ir pārāk maza e-auto izvēle. Norvēģijas Elektroautomobiļu īpašnieku asociācija, kurā ir 30 tūkstoši biedru, veica pētījumu, kurā secināts: tikai tiem, kam nav e-auto, šķiet, ka nav, no kā izvēlēties. E-auto īpašniekiem modeļu piedāvājums šķiet apmierinošs.

Projekts «E-mobilitātes veicināšana Latvijā klimata pārmaiņu novēršanai» Nr. 2/EEZLV02/14/GS/026 saņēmis atbalstu no Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas ar EEZ finanšu instrumenta palīdzību.

Oslo e-auto var redzēt ik uz soļa.